

ZGODNJA DANICA.

Katolški cerkveni list.

Odgovorni vrednik in založnik: **Dr. Janez Kr. Pogačar.**

Let. 46.

V Četertik 15. Listopada.

1849.

Izlaganje Lavretanskih litanij

k časti in hvali presvete in brez madeža Device Marije, Matere božje.

I. Začetik Lavretanskih litanij.

(Dalje.)

S. Duh, resnični Bog, usmili se nas!

Duh je bitje brez telesa, z umam in voljo prevideno. Tako so angeli duhovi, in tudi naša duša je duh. To ime gre dosti bolj Bogu, ker njegova natora je breztelesna. Zato pravi Kristus: „Bog je duh.“ Jan. 4, 24. namreč nevstvarjen duh. Bog je pa duh, kakor božje bitje, in kakor božja oseba. Akoravno se vse tri osebe presvete Trojice s tim imenom klicati zamorejo, ker Oče je Duh, in Sin je Duh; Oče je svet, in Sin je svet: vender cerkev in ss. očetje to ime Duh (od dihanja izpeljano) dajo le tretji Božji osebi; gre ji tudi po pravici, in seer a) zavoljo njegoviga izhajanja b) zavoljo del, ktere v nas dela.

a) Kar se v Bogu godi, se pač s človeškim jezikam ne da dopovedati. Vender ss. učeniki to izhajanje s. Duha s človeškimi besedami tako le dopovedujejo: Oče in Sin diha in z dihanjem ponatorno izdihata božjo osebo kakor duha; njega izhajanje je kakor nekako izdihljenje iz notranje perserene gorkote in ljubezni Očeta in Sina. Se vé de to dihanje je neizrekljivo, nezapopadljivo, je dihanje Duha, ne telesa. Vender ga telesno diha-

nje nekoliko pooditi. Kakor namreč serce skozi usta sapo izdihne, tako tudi Oče skozi Sina svetiga Duha izdihne. On je tedaj Duh in sapa Očeta in Sina. Ali kakor cloveška duša iz spoznanja ljubezni vredne reči diha, in ljubezen do nje izdihne: tako Oče skoz Besedo svetiga Duha, kateri je ljubezen Očeta in Sina, izdihne.

Ta Duh pa ni zunej Boga, od njega vun poslan ali vun izdihljen, ampak je od znotrej in božje bitje. Zakaj On ni stvar, ampak pravi, resnični Bog, obstoječ v ravno tistim božjim bitji z Očetam in Sinam, in od Nju kakor eniga začetka od vekomaj po natornim izhajanju dihan; torej je z obema enakiga bitja, enako večin in obema popolnoma enak, tedej enak resničn Bog.

b) Tretja božja oseba bo „S. Duh“ imenovana tudi po delih, ktere v nas dela. Kar sapa v telesih dela, to dela s. Duh v naših sercih. Telesna sapa je tanka; kjerkoli luknico najde, naj bo še tako majhna, vanjo gre; tako se razlivajo sape življenja po skritih žilicah, in povsod čutilo in gibanje napravijo in vlijejo. Tako je sv. Duh tanek in kjerkoli luknico serca po željah odperto najde, gre precej vanjo, in našim sercam čutilo praviga kesanja in nagib k dobrim delam dodeli. Včas tudi ne klican k človeku pride, kakor se vidi nad s. Pavlam, v kteriga se je na enkrat izlil, ga pridgarja in apostelna storil. — Telesna sapa napihne; tako nas tudi s. Duh navdihne t. j. nam da duhovno življenje, nas k vsakimu do-

brim delu podučuje, in nam to, kar gre k našimu zveličanju, notri da. Kristus pravi: „Duh diha, kjer hoče, in glas njegov slišiš, pa ne veš, od kod pride, ali kam gre.“ Zares sveti „Duh diha kjer hoče,“ ker svoje lastno delo, katero je navdihnjenje, opravi v komur hoče, in stori, da iz svetiga duha prerojeni prosto dela, in prostost od sužnosti greha doseže. „In glas njegov slišiš,“ ko besede prerokov in pridgarjev pazno premissluješ, in se omečen k ljubezni stvarnika povzdigneš. „Pa ne veš, od kod pride,“ ker ne veš, kako se k takimu delu perpravi, ali per katerih priložnostih se po ustih pridgarjev v nas vljuje. „Ne veš, kam gre,“ ker ne veš namena, kteriga sveti Duh per tistim navdihnjenji ima; ne veš potov, svetov, sodeb in misel svetiga Duha. Zakaj nacini božjih del, in nameni, ktere per svojih delih Bog ima, so nam neznani. — Telesna sapa telo oživlja, h gibanju in delu pripravno stori. Tako sveti Duh dušo s svojo gnado ozivi, in za opravljanje dobrih del pripravno stori. — Telesna sapa telo vterdi, pokrepča in stori, da stoji in obstoji. Zato telo brez sape precej pade, lezi, ne more obstati, hitro trohni, gujije in smerdi. Tako sveti Duh človeka močniga, terdniga in stalovitniga stori. — Telesna sapa prah in pleve nakviško nese. Tako s. Duh človeka, v katerim stane, na nizkim, to je v pozemeljskih rečeh ne pusti nuditi se, temuč ga po premislevanji k nebeškim željam povzdigne. — Telesna sapa ogenj ozivi in podpiha, da močnejši gori. Tako s. Duh serca, v katerih prebiva, z ognjem ljubezni vneme.

Sapa se skozi usta diha, tako so vse dela svetiga Duha, kateri iz Očeta in Sina izhaja, dihanje tretje Božje osebe v nas, od ted je njeno ime „Duh.“ Mi mu pravimo še:

„Sveti Duh,“ ker je kakor pravi Bog, in kakor ljubezen, ktera iz Očeta in Sina izhaja, svetost sama, in ker je njegovo nar znameniti delo posvečanje. Sveti Duh ni le sam svet, temuč tudi posvečevavec; ne le sam pravčin, temuč tudi opravičevavec; On je začetnik, vir in delivec vse svetosti.

„Usmili se nas!“ s temi besedami svojo vero, da je sveti Duh Bog, očitno naznanimo. Razločik namreč med na pomoč klicanjem Boga in svetnikov v tim obstoji, da Boga prosimo z besedami: „Usmili se nas!“ svetnike pa z besedami: „Prosimo za nas!“

Tega Duha Božjiga, kateri je Očetu in Sinu popolnoma enak, enaciga bitja, enako večin z Njima, pravi Bog, kličemo s cerkvijo na pomoč in ga prosimo, kader pravimo: „Sveti Duh resnični Bog, usmili se nas!“ — O nar veči in neskončna svetost in dobrota, ki nas opravičuješ, s eednostmi ozaljšaš, in k vsakimu dobrimu delu per-

pravne in voljne storiš, „usmili se nas!“ O presladki, neizrekljivi kušljej Očeta do Sina, tolažba žalostnih, veselje otožnih, Duh Troštar „usmili se nas!“ O večna ljubezen, nevgasljivi ogenj, kateri naše serca očisuješ, vnemaš in razsvitluješ, „usmili se nas!“ O nezmerna čast, sonce naših oči, ljuč našiga notranjiga človeka, veselje duš, in poskakovanje serca od veselja, „usmili se nas!“ O premočni Duh, kateri vso oblast, modrost, zgovernost sveta ob tla veržeš; nas oživljaš, okrepčuješ in učiš, „usmili se nas!“ O serce cerkve, ktera verne oživlja; olje, s katerim bodo preroki razsvitljeni, kralji pomaziljeni, mašniki žegnani, cerkve posvečene, altarji postavljeni, vode očisene, hudiči prepodeni, boleznj pregnane, „usmili se nas!“ O nar terdneji vez presvete Trojice, vez našiga zedinjenja v Kristusu, obiši naše duše, napolni naše serca s svojo prijetnostjo, sladkostjo, s svojim veseljem, in z ognjem ljubezni do tebe napolni. „Razsvitli me, da dobro mislim, perganjaj me, da dobro delam; poterdi me, da tebe deržim; obvari me, da tebe ne zgubim, seer sim tudi jest zgubljen.“ S. Aug. „Sveti Duh, resnični Bog, usmili se nas!“

Sveta Trojica, en sam Bog, usmili se nas!

S temi besedami vse tri božje osebe, potem, ko smo jih že razločno vsako posebej z imenam Očeta, Sina in svetiga Duha poklicali, spet vse vkupej pod imenam presvete Trojice pokličemo in prosimo, zakaj neki? Zato da svojo vero popolnoma spoznamo. Popolnoma vera pa tirja, da ne le tri razločene božje osebe, ampak tudi eno božje bitje spoznamo. Da je tedej spoznanje skrivnosti presvete Trojice popolnoma in doveršeno, je treba oboje izreči, ne le tri razločene osebe, ampak tudi ravno teh oseb eno božje bitje. Nič manj namreč ni potrebna k zveličanju vera in spoznanje treh oseb, kakor eniga božjiga bitja. — Pa tudi zato presveto Trojico pokličemo, da litanije ali prošnje veljavo in moč dobijo. Vsa moč molitve pride namreč iz vere. S. Avgustin pravi: „Če vera opeša, tudi molitev pogine.“ Posebno pa Boga časti, in nam njegovo milost naklone vera v presveto Trojico, in spoznanje te vere. Kolikanj bolj je namreč kak nauk vere našim počutkam in našimu umu skrit in tamen: tolikanj bolj verovanje tistiga nauka Boga, kteriga neskončno resničniga terdimo, časti in potolaži. Zato je Abraham tolikanj Bogu dopadel, ker je eez vse upanje v upanje veroval, da bo oče veliko narodov postal. „Veroral je Abraham Bogu, in to je bilo njemu v pravico zarajtano.“ Rim. 4, 22. Ker je tedej skrivnost presvete Trojice za nas nar bolj temna in skrita; zato je vera in spoznanje te skrivnosti bolj sveta, bolj hvale vredna, bolj Bogu dopadljiva, in zadobiti, kar prosimo, bolj pomag-

ljiva. Koliko de ta vera človeku koristi, kaže ta zgodba: S. Genezi marternik, ko je vpričo cesarja Dioklecijana in Rimskiga ljudstva šege svetiga kresta iz tega namena razkladal, de bi bil zasmehovanje obudil, in je po navadi od tovaršev vprašan bil, ali veruje v presveto Trojico, je na enkrat spreobrnjen veroval. In ko je bil v imenu Očeta, Sina in s. Duha z vodo oblivan, je vidil angele z ognjenimi obrazi blišče zraven sebe stati, in vse njegove grehe, kar jih je bil od prvih let svojiga življenja do tistiga časa storil, iz bukev zbrisovati, in slišal reči: „Vedi, de si od vsiga dolga očiščen“.

To vero v presveto Trojico tudi mi spoznamo in tri osebe v enim božjim bitji častimo in kličemo, ko pravimo: „Sveta Trojica, en sam Bog, usmili se nas!“ Hočemo reči: O večni Oče, ki si nas vstvaril; o enako večni Sin, ki si nas odrešil, o sveti Duh! ki si nas s svojo gnado posvetil, usmili se nas! Pomnoži v nas vero, pomnoži pobožnost, daj nam ljubezen. Žal nam je, de smo tebi božji Oče! za vstvarjenje, tebi božji Sin! za odrešenje, tebi božji Duh! za toliko tavžent gnad in darov tako malo hvaležni bili; pa obljubimo poboljšanje, in prosimo odpušanje, usmili se nas, zlasti ko te prosimo po Marii.

Do tukej je začetik lavretanskih litanij; kličemo narpred trojno-ediniga Boga, ker le On je edina naša pomoč. Ker pa naša prošnja per Bogu več zda, in bo poprej vlišana, ako svetniki, božji prijatli, in zlasti ako Marija, Mati Božja, za nas prosijo, in svojo prošnjo z našo združijo, zato se obrnemo v lavretanskih litanijah zdaj k Marii, Materi Jezusa Kristusa, in naši materi s prošnjo, naj za nas Boga prosi. In to je

(Dalje sledi.)

Pušavne cvetlice.

I.

Opat Janez Kalamški je imel sestro, ktera je od mladih nog lepó in pobožno živelá. Ona je tudi v bratu obudila ljubezen do samote in ga spodbodla, de je nečimernost sveta zapustil in Bogu neovirama služil v samostan odročne pušave se podal, kjer je 24 let bil, brez de bi se bil kam odtegnil ali le svojo sestro obiskal. Ona pa je priserčno želela, brata pred smertjo viditi in mu je zastran tega pogostama pisala. Janez pa se vedno izgovarja. Tedej mu sestra naznani, de, če se bo vseskozi njeni silni prošnji upiral, ona nikakor sterpeti ne more in ga vender obiskala bode. Globoko ginjen o tem sporočilu pravi opat: „Bolji je, de jo jez obišem, kakor pa, de bi se po nji našim sorodovincam in drugim posvetnim prijatlam vrata v naš samostan odperle. Kako lahko bi se kdo zmotil ali kaka druga napaka primerila. Vzame tedej dva tovarša in gre

sestro obiskat. Ko tje pridejo, jih sestra, brez de bi bila brata spoznala, z drugo pobožno služabnico prijazno sprejme in ker so bili spehani in trudni, jim podeli na njih prošnjo v imenu Gospodovim hladne vode. Ko so se okrepčali in zahvalili, so se v samostan vernili. Kmalo potem dobi opat zopet pismo, v katerim ga je sestra prav lepó prosila, de bi jo vender pred odhodom iz sveta obiskal. Janez ji pa odpiše: Po milosti Gospodovi sim bil pri tebi in nobeden me ni poznal. Ti sama si nas sprejela in nam hladivne vode podala. Mi smo pili, hvaležni molili in se spet nazaj podali. To naj tvojo ljubezen potolaži, ker blizo je ura, ko se bova v nebeškim raji vidila. Moli tačas za-me, kakor se tudi jez tebe vsak dan v molitvi spomnim.

II.

Opatu Makarju prinese nekdo lep, rumen grojzd v dar. Sveti opat, v kteriga persih je ljubezen do bližnjiga plamenela, ga nese samotniku ravno bolnimu, kteri je vesel Boga hvalil. Pa temu je bil so-brat pri sercu; ni tedej sladkiga sadu okusil, ampak nesel ga je njemu, ki je hujši bolečine terpel. Tega je ravno taka bratovska ljubezen navdajala, in lepi grojzd četertimu podari, de bi se nekoliko pokrepčal. Tako je prišel grojzd od eniga do družiga poslednjič v roke miliga opata, kterimu so se veselja solze vtrinjale, ko je med bratmi toliko ljubezen razodel in vidil, de si je slednji raji sebi pritergal, de bi le bratu postregel.

III.

Opat Pafnuci ni, dokler je bil pri moči, nikdar vina pil in še clo v svoji visoki omahljivi starosti le redko. Pripeti se pa, de, ko svoje učence obiskat gre, med razbojniké pade, ki so ravno krog vinskiga soda sedeli in verlo kozarec praznili. Njih glavár opata koj spozna, in ko je bil slišal, kako de se zatajuje, in vidi, kako je starček truden, napolni čašo z vinam, potegne sablo in stopi pred opata rekoč: Pite, sicer je vaše življenje pri kraji. Stari opat previdi, de hoče glavár njemu dobro, vzame čašo z vinam, ter pravi: „Resnieno vam povém, tisti, ki je rekel, kozarec vode ubogimu podan svojiga plačila ne zgubi, bo za to vino, ki mi ga bornimu podarite, vam tu in tam milostiv“. Nato se med nje vsede, in jim govori tako prijazno in resno, de jih globoko gine in njih serca Bogu pridobi.

IV.

Star pušavnik leži v Scitiški pustoti od poslednje bolezní obiskan na svoji slamnati in bičnati postelji. Njegovi tovarši stojé klaverni krog ležiša in so ga že kot mertviga objokovati jeli, ko umirajoči hipoma oči odpre in se posmeja, — čez nekoliko drugič in tretjič. Ko ga bratje osupnjeni vprašajo, zakaj de se smeja, ko so vender vsi zavoljo

njega v veliki žalosti, jim odgovori: Pervič sim se smejal, ker sim zapazil, de se vsi smerti bojite; drugič, ker sim vidil, de ni noben zmed vas za smert pripravljen, ravno ko bi vam ne bila clo nič mar in ko bi vas ne mogla zasačiti; tretjič pa sim se smejal, ker grem zdaj od dela k počitku, od žalosti v veselje.

V.

Samotnik je imel razne skušnjave prestati, in bil je že zastran tega tako otožin, de so se mu poslednjič redovne pravila priskutile in de jih je clo v nemar pušal. Ko pa toliko merzloto in mlačnost čuti, ga v serec zaboli; misli si, meni ni moč poprejsnje gorečnosti podbuditi, ter mu pogum popolnoma upade. Malo pozneji se snide s starim, v veri trdnim samotnikom, ter mu svojo dušno suhoto razodene in toži svojo klavernost. Starček ga prijazno sluša, tolaži in mu naslednji zgled pové. Imel je mož dobro njivo, ktero je tako zanemaril, de je bila s ternjem in osatam čisto zarašena. Zdej spregleda, kolika potrata je to in sklene, njivo spet obdelovati, ter reče svojimu sinu: Skusi, de njivo osata in preobilniga plevla otrebiš. Sin gré, pa ko njivo vso s ternjem in osatam preprečeno vidi, ga nevolja spreleti, in pravi: Koliko časa bo preteklo, predin vse populim in izkoreninim — koliko truda! in se stegne v hladivno senco, ter zaspi. To pa stori več dni zapored. Zdej pride skerbni oče gledat, kako sinu delo od rok gré; ko pa vidi, de je še vse, kakor je bilo, se začudi in sina ogovori: Zakaj nisi v tem času kar nič storil? Sin pravi nato: Pretežavno delo me je ostrašilo in serec mi je upadlo; pobit sim se vergel na tla in zaspal. Moj sin, povzame oče, obdelaj vsak dan le toliko zemlje, kolikor jo s svojim truplam pokriješ, in delo bo seasama napredovalo in klavernost te bo popustila. Sin stori, kakor mu je oče velel, in kmalo je poruval plevel in zemlja prerahljana je obilin sad rodila. Tako tudi ti seasama obdeluj in trebi njivo svojiga serca, in rosa milosti in blagoslova božjiga jo bo rodovitno storila. Potolažen gré samotnik od starčika; stori, kakor mu je bil on svetoval in v kratkim najde mir in pokoj duše in se povzdigne še na visokeji stopnjo gorečnosti.

VI.

Trije prijatli, kteri so veselje in tugo delili, gredo skozi zelen, od pomladanskiga sonca obsijan log. Med potam ni nobeden le besedice čehnil. Ko iz njega pridejo, opomni prvi: Čudno se mi zdi, de smo tako dolgo molčali. Drugi poprime za besedo rekoč: Jez rad razodenem, v kake misli sim se bil zamaknil. Mislil sim pri pogledu loga prijet-

nosti nebeškiga raja, in serec mi je radosti igralo in ne bil bi rad moten. Stermé eden družiga pogledajo, ker so vsi trije enake misli imeli. Tu spregovori starji: Jez menim, de to ni slepa naključba, ampak Gospod nam hoče po tem naznaniti, de naj se sveti raj pridobiti trudimo, in vsi trije so sklenili, se v samostan, ki ni bil ravno daleč, podati, kjer so jih tudi sprejeli in kjer so vneti Bogu zvesto služili. Dolgo potem se prigodi, de se je dveh neka suhota lotila; z žalostnim serecam si razodeneta in skleneta, h tretjemu iti sveta in tolažbe iskati. Ta pa je bil poln svete gorečnosti in prav jasniga obličja. Zlo pa se zavzame, ju tako žalostna in otožna viditi in ko sta mu svoje dušne potrebe potožila, pravi: Meni se zdi, brata! de sta od postopa in, ker se vama do vsiga dobriga merzi, tako prepadena: jez pa imam dela in učenja toliko, de mi nič časa ne ostaja. To slišati se brata začudita, ker je bil on enako njima brez učenosti. On jima pa reče: Učim se le tri besede, ktere me je učenik, ko sim stopil iz leta poskusa, učil. Te berem vsak dan, in nimam ne le nikoli dolgiga časa, ampak mi je vedno prekratek, ko si prizadevam, ga prav zapopasti. Perva teh besed je s čerčilam pisana in pomeni grehe, kteri so mojo dušo počernili, goljufen in nestanoviten svet in kazni v peklu, to berem od jutra do maše. Druga je rudeče pisana in pomeni terpljenje in smert našiga zveličarja in učenika, kteri je iz ljubezni do nas toliko terpel; to pa berem od maše do devete ure, ko je svojo dušo zdihnil. Tretja je z zlatimi čerkami pisana in pomeni prijetnost in velikost veselja v nebeski domovini: in to berem od devete ure do terde noči. Te besede brata so ju ogrele in spodbodile in k novi gorečnosti podbudile, de sta tako zgled brata posnemaje močno v dobrim rastla. J. M.

Razgled po keršanskim svetu.

Znano je, de je česka dežela z ljudmi tako napolnjena, de ona ne more vsih rediti, njih veliko si mora torej drugod kruha iskati. Zategavoljo je bil tudi česki rodoljub Matejowsky pretečeno poletje na Serbsko se podal, de bi tam seliša za svoje česke rojake dobil. Poterdila je bila Serbska vlada Matejowskitovo perzadevanje, čeham je bilo dovoljeno na Serbskim se vseliti; ali en sam pogoj je vse to popolnoma poderl. Serbska vlada je namreč perstavila, de Čehi ne smejo nobeniga, ne katoliškiga, ne protestanskiga duhovna seboj imeti, ker na Serbskim samo gerška (to je staroverska) vera veljavo ima! To pač dovelj kaže, kako težko je upati, de bi bili Jugo-Slovani kedaj zedinjeni, ako ravno nekteri toliko sočutja do Serbov kažejo. — Različnost vere je tu huji zadržik zedinjenja, kakor različnost jezika.